

V letošním roce 2013 uplynulo již pět let od přehlídky Výtvarná Vysočina 2008 a je tomu již dvacet let od sněmování rozjitřené výtvarné obce v Kolíně v roce 1993. Jestliže před dvaceti léty bylo všechno úplně jinak, pak za pět let od předešlého vysočinského bilancování se toho moc nezměnilo. Nebo jinak: za pět let, kromě toho, že jsme o něco starší, se parametry tvorby i existence příliš nezměnily, po dvaceti letech je skoro všechno úplně jiné, než si to tehdy výtvarná obec představovala a plánovala.

Snaha o proměnu profesní výtvarné struktury se tehdy koncentrovala do úsilí o decentralizaci (neboli odstranění diktátu centra – Prahy), a to jak pokud šlo o vnitřní organizaci (svaz – unie, spolky), tak pokud šlo o rozdělování finančních prostředků (fond). Byla to snaha nezbytná, protože si nikdo nepřál návrat k normalizačním svazovým poměrům. Jenže uplatnění demokratické (aritmetické) většiny v situaci, kdy skoro 80 % profesionálních výtvarných umělců působilo v Praze, problém vyřešit nemohlo. Proto byla Unie výtvarných umělců postavena na spolkovém principu a počet individuálních členů jednotlivých spolků nebyl rozhodujícím, ale jen pomocným (statistickým) údajem.

V této situaci vznikla a působila i dvě profesní výtvarná uskupení na Vysočině – Sdružení výtvarných umělců Vysočiny se sídlem v Jihlavě a Klub výtvarných umělců Horácka se sídlem ve Žďáru nad Sázavou. A obě sdružení tu fungují dodnes. Už to samo o sobě je pozitivní v době, kdy skoro polovina kdysi aktivních výtvarných uměleckých spolků je nečinná nebo zanikla.

Výtvarnou obec však zasáhla drsným způsobem ve druhé polovině 90. let jiná změna – ztráta rozhodujícího autonomního finančního zdroje. Český fond výtvarných umění proměněný zákonem z nestátní organizace v nadaci doslova pohřbil všechny zbylé prostředky v nekonečné rekonstrukci budovy Mánes a pro rovnoměrné financování výtvarných aktivit na území ČR ztratil jakýkoliv význam. Tato ztráta rozvolněný vztah výtvarných umělců k vlastní reprezentaci ještě více uvolnila.

Prioritou pro jednotlivé spolky od počátku 90. let však nebyly peníze (což dnes zní neuvěřitelně), ale výtvarné aktivity zmnožující kulturní nabídku v místě jejich působení. Zprvu to byla výtvarná symposia (vzpomeňme jihlavský malířský Čeřínek a žďárskou Dřevěnou plastiku), dále provozování vlastních výstavních sál (např. Plzeň, Ostrava), nebo jiné aktivity, z nichž jediná (Bienále kresby Plzeň) dosáhla evropské úrovně.

Zakládání profesních sdružení bylo a je dnes svobodné a regulované jen zákonem a zájmem výtvarných umělců samotných. Ukázalo se však (a to i na Vysočině), že toto drobení výtvarných spolků má i své hranice. Spolky, které měly spíše přátelský „kavárenský“ ráz, většinou po několika letech nadšení skončily v nečinnosti, jejich členové však do „mateřských“ spolků cestu zpět již nenašli. Profesní reprezentaci tak zbytečně oslabili. Navíc řada umělců působí zcela solitérně, což odpovídá jejich naturelu. To platí i pro většinu absolventů uměleckého školství za poslední čtvrtstoletí a vysvětluje vysoký věkový průměr oborových profesních sdružení v celé ČR. Také vztah odborných institucí (muzeí umění –

galerií) k profesnímu dění ve vlastní sběrné oblasti je mnohdy problematický. Na Vysočině však tomu tak není. Proto je pořadatelům po pěti letech opakované přehlídky Výtvarná Vysočina správné vyslovit poděkování. Jsem přesvědčen, že tuto přehlídku, její dokumentaci i katalog ocení i ti, kdo se výtvarným děním na Vysočině budou odborně zabývat v budoucnu.

Je otázkou, zda něco jako výtvarná Vysočina v době globalizace vůbec existuje. Jistě ne v nějakém „národopisném“ pojetí. Nezaměnitelní malíři Vysočiny už patří do kulturní historie. Nesporné je teritorium. Nesporné jsou tři instituce, které mají mimo jiné současné výtvarné dění na tomto teritoriu mapovat (galerie v Jihlavě, Novém Městě na Moravě a v Havlíčkově Brodě). Nesporné je, že na Vysočině působí výtvarní umělci, základní umělecké školy i školy střední a vyšší odborné. Nesporné je, že výtvarná kultura je v péči Kraje Vysočina i v péči obecních a městských samospráv. Nesporné je, že zde působí jako profesní reprezentace dvě členské organizace Unie výtvarných umělců ČR – SVUV v Jihlavě a KVUH ve Žďáru nad Sázavou.

Každé z těchto sdružení má svůj vlastní program, své projekty. KVUH zajišťuje ve spolupráci s Městem Žďár n. S. dramaturgii výtvarné části každoročního festivalu Slavnosti jeřabin, od roku 2010 realizuje otevřený výtvarný projekt Cestou Santiniho a od roku 2012 pořádá ve spolupráci s městem osvětovou výstavu a přednáškový cyklus Umění srozumitelně. SVUV rozvíjí družební styk s umělci v holandském Purmerendu, má bohatou výstavní činnost a je iniciátorem a jedním z hlavních organizátorů přehlídky Výtvarná Vysočina.

Obě umělecká sdružení patří mezi ty ostrůvky kulturních aktivit, rozesté po území našeho státu, které nabízejí obyvatelům alternativu k hrubosti a nevkus, který se nenápadně zabetonovává v soukromí a - bohužel obrazně i doslova - i ve veřejném prostoru. Jde o alternativu, ne příkaz, ale příklad. A to není málo. Přehlídka Výtvarná Vysočina kulturní nabídku zmnožuje. Proto náleží jak členům obou uměleckých sdružení, tak i pracovníkům galerií velký dík. A na závěr přání, abychom se na dalším ročníku této přehlídky v roce 2018 ve zdraví sešli.

Oskar Brůža